

вона починає глибше розуміти закони людського життя, визначає своє місце в ньому, життєву мету, стає більш активною у їх досягненні (Леонт'єва, Д.О., 1998). На період молодості може негативно вплинути вимушена подібність, однаковість, відсутність подій в житті. З неї може початися деградація особистості, яка має непомітні для самої людини форми. Зазвичай, вона проявляється в зниженні мотивації, накопиченні негативних емоцій, байдужості. При цьому знижуються і навіть зовсім зникають інтелектуальні інтереси, їх витісняють «буденні міркування», банальності, плітки, скарги на невдале життя, заздрість, необґрунтовані амбіції і претензії, які пов'язані з визнанням своєї значущості. Деградація особистості призводить до інволюційних вікових змін, швидше починається старіння (Томчук, М.І., та ін. 2012).

Висновки. Встановлено, що у молодих людей з обмеженнями функцій життєдіяльності можуть виникати труднощі формування ціннісних орієнтацій, адекватних їх віковому періоду. Виникнення зазначених особливостей може бути спричинено фактом наявності обмежень життєдіяльності.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому дослідженні планується розробити психодіагностичний комплекс для проведення емпіричного дослідження ціннісних орієнтацій молоді з інвалідністю.

Список використаної літератури.

1. Козлова, Е.М., (2001), Проблема мотивации. / Е.М. Козлова - Москва, С. 9.
2. Крайг, Г., (2000), Психология развития / Г. Крайг, Питер, СПб., 425 с.
3. Леонт'єв, Д.А., (1998), Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени // Психол. обозрение, № 1., С. 13-25.
4. Томчук, М.І., Комар, Т. О., (2012), Особливості психологічного розвитку особистості студентів з обмеженими можливостями / М.І. Томчук, Т.О. Комар. – Збірник наукових праць, № 62, серія: педагогічні та психологічні науки, НАДПСУ, Хмельницький, С. 76–180.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» В РАННІЙ ЮНОСТІ

УДК 159.92

*Крохмалюк Н. В.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Стрижнем сучасного виховного процесу є формування життєвої позиції людини, становлення її як

громадянина своєї держави, як особистості з позитивною «Я-концепцією». У сучасних умовах доречно говорити про перехід до особистісно-орієнтованої моделі освіти, згідно з якою дитина – мета і цінність процесів навчання та виховання, центр, довкола якого обертаються усі їхні засоби. Формування самосвідомості в юнацькому віці має завершитись і полягає в усвідомленні особистістю свого місця в житті, в праці, суспільстві, визначенні життєвого шляху, в усвідомленні себе майбутніми активними учасниками суспільного розвитку. Саме це і обумовлює актуальність дослідження.

Короткий аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми.

Свій внесок у дослідження проблематики «Я – концепції» в юнацькому віці зробили: Г.С. Абрамова, Р. Бернс, І.Д. Бех, А.А. Бодальов, Е.І. Головаха, І.В. Дубровіна, І.С. Кон, Г. Крайг, І.Ю. Кулагіна, Ю.А. Міславський, А.В. Мудрик, В.С. Муліна, А.В. Петровський, Ф. Райс, Х. Ремшмідт та ін. В певній мірі ними вивчалось і питання впливу соціальної ситуації на формування «Я-концепції» індивіда юнацького віку.

Мета дослідження – дослідження формування позитивної Я-концепції особистості в ранньому юнацькому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Юність – період життя після підліткового віку до дорослості (вікові межі умовні – від 15-16 до 21-25 років). Це час, коли людина може пройти шлях від невпевненого, непослідовного підлітка до дійсного дорослішання. В юності у молодій людини виникає проблема вибору життєвих цінностей, формується внутрішня позиція по відношенню до себе («Хто Я?», «Яким Я маю бути?»), по відношенню до інших людей, а також до моральних цінностей.

Саме в юності відбувається становлення людини як особистості, коли юнак та юнка, пройшовши складний шлях онтогенетичної ідентифікації, уподібнення іншим людям, набула від них соціально вагомості якості особистості, здатність до співпереживання, до активного морального ставлення до людей, до самої себе і до природи тощо.

Важливим психологічним утворенням юнацького віку є самоусвідомлення і стійкість образу «Я». Критикуючи введене Е. Шпрангером поняття «відкриття «Я», яке може бути пояснено як «відкриття» чогось існуючого, але невідомого дитині, Л.С. Виготський разом з тим погодився, що формування самоусвідомлення є головним результатом перехідного віку.

Становлення особистості також включає в себе розвиток відносно стійкого образу «Я», тобто цілісного уявлення про самого себе. Образ «Я» – складне психологічне явище, яке не є простим усвідомленням своїх якостей чи сукупності самооцінок.

Образ «Я» – не просто відображення якихось об'єктивних даних і незалежних від міри свого усвідомлення якостей, а соціальна установка, ставлення особистості до самої себе, що включає три компоненти: пізнавальний – знання себе, уявлення про свої якості і риси; емоційний –

оцінка цих якостей і пов'язане з нею самолюбство, самоповага; поведінковий – практичне ставлення до себе на основі попередніх двох компонентів.

Теорія соціального навчання наголошує на набутті власної системи цінностей за допомогою процесів ідентифікації, інтерналізації та підкріплення. Під підкріпленням ми розуміємо різні засоби суспільного впливу, що поряд із впливом батьків сприяють засвоєнню певних цінностей. Якщо однолітки, школа, церква або засоби масової інформації орієнтуються на ті ж цінності, що й батьки дитини, то вона засвоює їх швидше і краще. Проте, якщо це не так, подібне протиріччя породжує внутрішній конфлікт. Така ситуація нерідко спостерігається серед молодих людей, чиї батьки займають низьке соціальне положення в суспільстві (Гуменюк, О.Є., 2002).

Одним з найважливіших етапів морального розвитку юнаків та юнок є ознайомлення з моральними підвалинами суспільства, вироблення в них поважного ставлення до сформованої системи духовних цінностей і правил соціального співбуття. Потім такі цінності і правила повинні бути інтерналізовані, увійти «у їх світогляд». Такий процес у підсумку призводить до якісної перебудови особистості людини і вироблення в неї почуття «морального реалізму», в результаті чого вона намагається дотримуватись засвоєних правил (Татенко, В.О., 2006).

Реалізація основних потреб юнацького віку призводить до відносної стабілізації особистості, формування «Я-концепції», світогляду.

Часто юність вважають бурхливою, поєднуючи її в один ряд з підлітковим віком. Пошуки змісту життя, свого місця в цьому світі можуть стати особливо напруженими. Виникають нові потреби інтелектуального і соціального порядку, задоволення яких стане можливим тільки в майбутньому, іноді – внутрішні конфлікти і труднощі у стосунках з оточуючими.

Одним із чинників розвитку самосвідомості юнаків і юнок була і залишається сім'я. Сімейні умови, включаючи соціальний статус, рід занять, матеріальний рівень і рівень освіти батьків, в значній мірі впливають на розвиток самосвідомості індивіда юнацького віку. Окрім цього, на молоду людину впливає вся внутрішньо-сімейна атмосфера.

Багато досліджень доводять, що юнак позбавлений доказів батьківської любові, має менше шансів на високу самоповагу, теплі і дружні стосунки з іншими людьми та стійку позитивну «Я-концепцію». Такі стосунки сприяють формуванню особистості зі слабким «Я», негативною «Я-концепцією».

Окрім батьків, значущими дорослими, які мають безпосередній вплив на розвиток самосвідомості юнаків і юнок, є вчителі.

Для ранньої юності характерна спрямованість в майбутнє. Юнак повинен не тільки уявити собі своє майбутнє в загальних рисах, а усвідомлювати способи досягнення поставлених життєвих цілей

(Райс, Ф., 2000). Юнаку та юнці доводиться орієнтуватися в різних професіях, що зовсім не просто, оскільки в основі розвитку ставлень до професій лежить не свій власний, а чужий досвід – інформація, одержана від батьків, друзів, знайомих, з телепередач тощо. Цей досвід, зазвичай, абстрактний, не пережитий, не вистражданий ними. Окрім того, необхідно правильно оцінити свої об'єктивні можливості – рівень навчальної підготовки, здоров'я, матеріальні умови сім'ї і, головне, свої здібності і нахили.

Висновки. «Я-концепція» є динамічною системою усвідомлюваних та неусвідомлюваних уявлень особистості про власне «Я» в поєднанні з емоційно-забарвленою оцінкою та поведінковою реакцією, чинником яких виступають уявлення про себе та їх оцінка. Основними механізмами формування «Я-образу» на періоді юності виступають: аналіз власного внутрішнього світу, порівняння себе з іншими, приписування бажаних якостей, привласнення думки інших про себе, аналіз власних вчинків. Виявлено, що основними детермінантами формування «Я-концепції» особистості юнацького віку є спілкування з друзями, коханою людиною та батьками.

Список використаної літератури.

1. Гуменюк, О.Є., (2002), Психологія Я-концепції, Економічна думка, Тернопіль, 186 с.
2. Татенко, В.О., (2006), Людина. Суб'єкт. Вчинок. Філософсько-психологічні студії, Либідь, Київ, 360 с.
3. Райс, Ф., (2000), Психологія подросткового и юношеского возраста, Издательство «Питер», СПб, 656 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ

УДК 159.922

*Кузик В. П.,
студент спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»
Кузик М. О.,
викладач – методист
Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича*

Актуальність дослідження. Останніми десятиріччями у суспільстві відбуваються складні соціально – економічні зміни, що стають чинниками емоційної напруженості, зокрема тривожності у осіб підліткового віку.

В сучасній психологічній науці тривожність вивчається як багатоаспектний феномен. Зокрема, розрізняють терміни «тривога» (як